pasklidę kapinyno P dalyje. Vėlyviausi radiniai (11 įvairių žalvarinių dirbinių bei jų fragmentų ir vienintelis geležinio įmovinio ietigalio fragmentas) aptikti kiek toliau į Š, kur buvo laidojama VII–X a. Aptiktų radinių išsidėstymas nėra patikimas rodiklis, ieškant kapinyno R ribos. Jie galėjo būti iškelti į paviršinius sluoksnius melioracijos darbų arba nenustatytų kasinėjimų metu.

Archeologinių žvalgymų metu dujotiekio trasos apsauginė zona saugomos kapinyno teritorijos ribose pakito – buvo pašalinta visa augmenija (krūmai ir medžiai). Ankstesnių žvalgymų metu jie trukdė vykdyti kapinyno archeologinius žvalgymus magnetometru ir metalo ieškikliu. Pasirinktinai patikrinus nuvalytą dujotiekio trasos vietą, 30x20 cm plotelyje velėnoje aptiktos suardyto galbūt XII–XIII a.

3 pav. Suardyto XII–XIII a. degintinio kapo įkapės. D. Butkaus nuotr.

Fig. 3. Grave goods from the disturbed 12th–13th-century cremation

degintinio kapo įkapės: 4 deformuoti įvairaus ilgio žalvarinės vytinės antkaklės fragmentai, įvijinis žiedas, žalvarinių nenustatytų susilydžiusių dirbinių liekanų, kurių viena buvo su degusio vamzdinio kauliuko fragmentu (3 pav.). Ant dalies dirbinių buvo išlikę molingo grunto pėdsakų.

Rekomenduota Ėgliškių (Andulių) kapinyno teritoriją apsaugoti nuo žemės judinimo darbų bei medžių sodinimo. Bandymai įveisti medyną pastebėti į V nuo suarto ploto.

Ėgliškiai (Anduliai) Cemetery

In December 2015, KM conducted a fieldwalking and metal detector survey of 3 ha in a ploughed part of Ėgliškiai (Anduliai) Cemetery (Fig. 2). Finds from disturbed 2nd/3rd–9th/11th-century burials were collected. The cemetery's E boundary was not determined. In the vicinity of the gas main route, the remains of a disturbed 12th–13th-century cremation (four deformed fragments of a bronze twisted wire neck-ring, a coil ring, and the remains of indeterminate fused bronze artefacts) (Figs. 1, 3) were discovered in the turf layer. It is recommended that the cemetery's territory be protected from earthwork and tree planting.

Donatas Butkus

Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinynas

Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinyne (UK 5208) (Kretingos r.) tyrinėjimus KM vykdo nuo 1991 m. (*ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. I, p. 81–85; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 138–145; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998,

p. 190–194; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 252–255; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 98–100; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 119–120; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 118–119; *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 157–158; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 178–182; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 119–121; *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 112–117; *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 131–135). Iki 2015 m. ištirtas 1495,72 m² dydžio plotas, aptikta 110 kapų. Per visą Lazdininkų kapinyno tyrimų istoriją ištirta 5361 m², rasta 519 kapų.

2015 m. archeologiniai žvalgomieji tyrimai pratęsti nuolat ariamoje saugomos kapinyno teritorijos Š dalyje, kuriai paminklosauginis statusas suteiktas 2004 m. Ieškota mokslinių archeologinių duomenų apie šioje vietoje išlikusius palaidojimus ir kultūrinius sluoksnius (fiksuotos archeologinių radinių vietos, kiek įmanoma dokumentuotos struktūros). Saugomos kapinyno teritorijos Š dalies dominantė – Š kalva, nuolaidėjanti patvenktos Darbos upės pusėn. Kalvos P pakraštį R–V kryptimi kerta buvęs bandotakis (dabar Kalnalaukio gatvė). Tyrimų plotą kalvos R dalyje ribojo 1996 m. nerezultatyviai žvalgytos perkasos (1, 1A pav.). Kalvos paviršius nurodytose ribose žvalgytas vizualiai, metalo ieškikliu bei atskiromis perkasomis. Ištirtas bendras 42 m² plotas (3 2x5 m dydžio perkasos ir 1 m² ploto šurfas). ***Perkasoje 1*** kapų nebuvo. Šurfe (1 pav., pažymėta P2) jau armens sluoksnyje aptikta molio tinko liekanų, įžemyje išryškėjo galbūt anglių degimo duobės P pakraščio kontūras. Panaši anglių degimo duobė buvo aptikta 2003 m. ir galutinai ištirta 2006 m. (*ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 68–72). Atsižvelgiant į pastarojo objekto tyrimų patirtį, apsiribota fiksacija, planuojant ateityje neinvaziniais metodais užfiksuoti aptiktos struktūros ir aplinkos planigrafinę situaciją. Ūkinę veiklą liudija masyvus tašyto akmens

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2015 m. D. Butkaus tyrimai; 2 – 2015 m. radinių vieta Š lauke; 3 – 2015 m. radinių vieta R lauke; 4 – 2011 m. D. Butkaus tyrimai; 5 – 2011 m. D. Butkaus žvalgytas plotas; 6 – 2009 m. D. Butkaus tyrimai; 7 – 2007–2008 m. D. Butkaus tyrimai; 8 – 1998 m. A. Bliujienės tyrimai; 9 – 1996 m. D. Butkaus tyrimai; 10 – 1976 m. S. Patkausko tyrimai; 11 – Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinyno ribos. D. Jazbutytės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigations: 1 – 2015 investigation by D. Butkus; 2 – 2015 find spot in the N field; 3 – 2015 find spot in the E field; 4 – 2011 investigation by D. Butkus; 5 – area surveyed by D. Butkus in 2011; 6 – 2009 investigation by D. Butkus; 7 – 2007–2008 investigation by D. Butkus; 8 – 1998 investigation by A. Bliujienė; 9 – 1996 investigation by D. Butkus; 10 – 1976 investigation by S. Patkauskas; 11 – boundaries of Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery

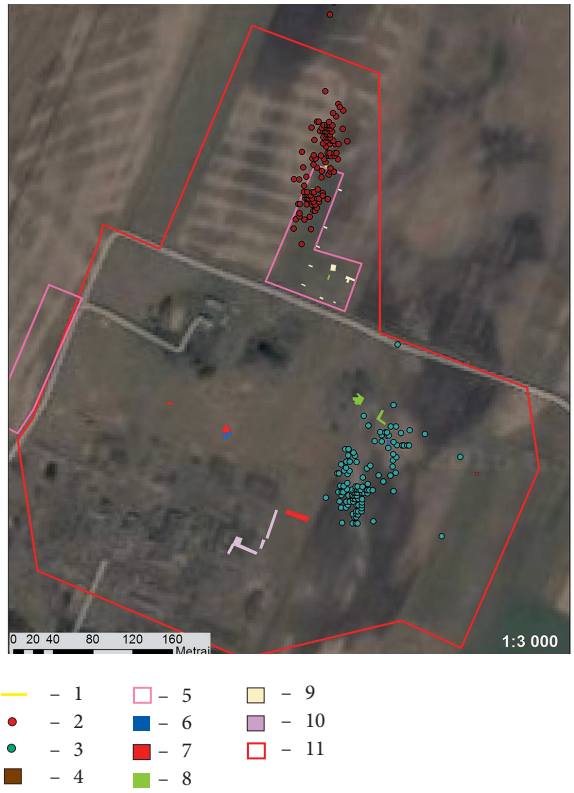

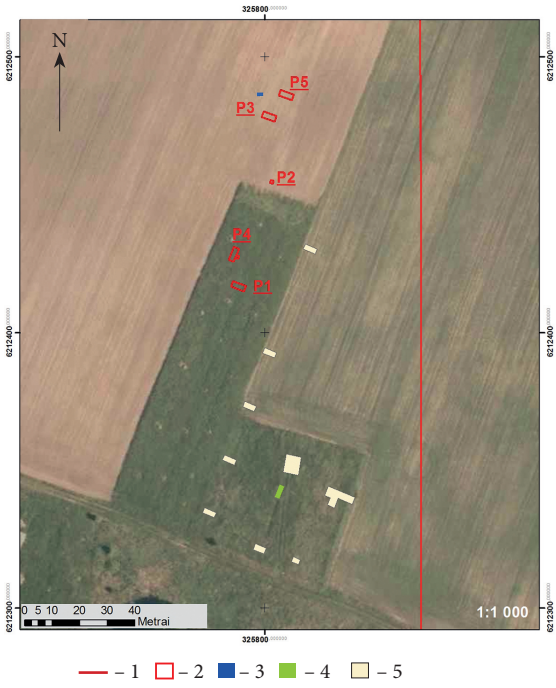

1A pav. Tyrimų situacijos plano ištrauka: 1 – perkasos vieta; 2 – Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinyno ribos; 3 – 2009 m. D. Butkaus tyrimai; 4 – 1998 m. A. Bliujienės tyrimai; 5 – 1996 m. D. Butkaus tyrimai. D. Jazbutytės brėž.

Fig. 1A. An excerpt of the situation plan of the investigations: 1 – trench site; 2 – boundaries of Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery; 3 – 2009 investigation by D. Butkus; 4 – 1998 investigation by A. Bliujienė; 5 – 1996 investigation by D. Butkus

trintuvas, savo forma primenantis dvigubą nupjautą kūgį. Jis rastas armens paviršiuje, kiek toliau į ŠV nuo pagrindinės 2015 m. tyrimų vietos. Likusiose perkasose ištirti 3 griautinai kapai: 2 – moterų, iš kurių vienas apardytas (perkasos 3, 5), 1 – vyro (perkasa 4).

Kalvos viršūnėje, kiek toliau į Š nuo perkasos 1 papildomai kasta ***perkasa 4***, kurioje rastas ankstyviausias *kapas 112* (II a. antra pusė). Kapo duobės kontūrai neišryškėjo. Jo ribas žymėjo nežymiai į molio įžemį įleisti akmenys kapo duobės ŠV, ŠR ir PV kampuose. Kape, sprendžiant iš įkapių (griaučiai neišliko), galva į ŠV 340° kampu palaidotas vyras. Didžioji dalis įkapių išdėstyta galvūgalio srityje. Dešinėje mirusiojo pusėje aptiktas išjudintas iš vietos geležinis įmovinis kirvis (2:1 pav.) su karsto medienos liekana, dalgelio fragmentas ir plokščias galąstuvas, pagamintas iš Baltijos porfyro riedulio nuoskalos (geologo A. Kleišmanto konsultacija) (2:3, 10 pav.). Ietigalis 23 cm ilgio, plačia korozijos deformuota plunksna, rastas mirusiojo galvūgalio kairėje, gulėjo ant kapo ŠR ribą žyminčio akmens 20–22 cm gylyje. Jis perlūžęs į 3 dalis, smaigaliu orientuotas į ŠV (2:2 pav.). Palei to paties akmens pagrindą iš Š pusės 24–26 cm gylyje atidengti 3 akmeniniai skirtingų spalvų skiltuvai (2:4–6 pav.). Šviesiausio akmens skiltuvas įterptas į vidurį. Jie išdėstyti „vėduokle“, vienas šalia kito, galais orientuoti ŠV, Š ir ŠR kryptimi, plokšti, užapvalintais kampais (7,7–8,2x5,1–6x2,7–3,1 cm dydžio). Kiekvieno jų paviršiuje yra nevienodo gylio išilginiai grioveliai. Krūtinės sritį žymėjo mirusiojo kairėje kompaktiškoje grupėje rastos 3 segės, gulėjusios kojelėmis į V: II grupės (Almgreno 61 tipas) akinės segės ir labai profiliuota (2:7–9 pav.). Pastaroji skirtina IV grupei (uždara įvija) ir priklauso Almgreno IV grupės segių 92 tipui. Šie dirbiniai leidžia išskirtinės sudėties kapo kompleksą (pirmą kartą KM tyrimų Lazdininkų kapinyno istorijoje rasti trys akmens skiltuvai; antras atvejis, kai rastas akmens skiltuvas) datuoti II a. antra puse. Be to, pirmą kartą šio kapinyno tyrimų istorijoje aptiktas galbūt nesuardytas ankstyvas įkapių kompleksas, leidžiantis kapinyno teritorijos Š dalį – Š kalvą laikyti ankstyviausia.

Likusios dvi perkasos (3 ir 5) kastos toliau į ŠR nuo perkasos 4, jau nuolaidėjančio Darbos

upės pusėn kalvos šlaite, atitinkamai 49 ir 55 m atstumu nuo perkasos 4 (1 pav.). Abiejose perkasose ištirti griautiniai moterų kapai, kurių inventoriai yra chronologiškai artimi, bet skiriasi jų sudėtis ir būklė (kapas 111 gerokai apar-

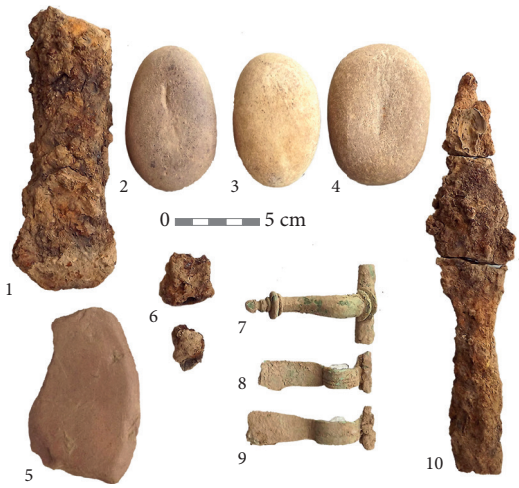

2 pav. Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinyno, kapo 112 radiniai: 1 – įmovinis kirvis; 2–4 – skiltuvai; 5 – galąstuvas; 6 – dalgelio fragmentas; 7 – labai profiliuota žalvarinė segė; 8, 9 – žalvarinės akinės segės; 10 – įmovinis ietigalis. D. Butkaus nuotr.

Fig. 2. Finds from Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery, burial 112: 1 – a socketed axe; 2–4 – fire strikers; 5 – a whetstone; 6 – a scythe fragment; 7 – a bronze collared brooch; 8, 9 – bronze eye brooches; 10 – a socketed spearhead

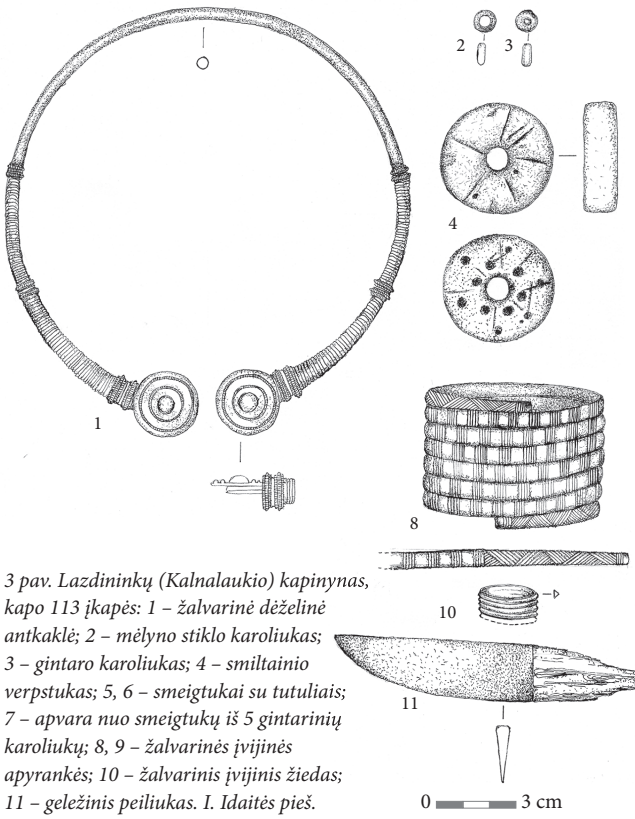

3 pav. Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinynas, kapo 113 įkapės: 1 – žalvarinė dėželinė antkaklė; 2 – mėlyno stiklo karoliukas; 3 – gintaro karoliukas; 4 – smiltainio verpstukas; 5, 6 – smeigtukai su tutuliais; 7 – apvara nuo smeigtukų iš 5 gintarinių karoliukų; 8, 9 – žalvarinės įvijinės apyrankės; 10 – žalvarinis įvijinis žiedas; 11 – geležinis peiliukas. I. Idaitės pieš.

Fig. 3. Grave goods from Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery, burial 113: 1 – a bronze neck-ring with a box-shaped clasp; 2 – a small blue glass bead; 3 – a small amber bead; 4 – a sandstone spindle whorl; 5, 6 – tutulus pins; 7 – a strand of five amber beads from pins; 8, 9 – a bronze coil bracelet; 10 – a bronze coil ring; 11 – an iron knife

dytas). ***Perkasoje 5*** aptiktas kiek geriau išlikęs griautinis moters *kapas 113*. 2,5x0,48 m dydžio kapo duobės kontūras kaip juoda dėmė išryškėjo įžemio priemolyje jau 25–26 cm gylyje. Duobės dugnas pasiektas 40–42 cm gylyje. Karstas dviem akmenukais paremtas ŠV ir ŠR šonuose. Sprendžiant iš įkapių, kape palaidotas moteriškos lyties asmuo, galva į ŠV 340° kryptimi, smailiu kampu sulenktomis rankomis. Didžioji įkapių dalis rasta galvūgalio–krūtinės srityje (3 pav.). Papildomos įkapės gulėjo kapo ŠV dalyje. Iš jų kapo duobės dešinėje pusėje išsiskyrė ritinio formos smiltainio verpstukas, kurio abi pusės dekoruotos grioveliais ir 12 duobučių (vienoje pusėje). Priešingoje nei verpstukas pusėje užfiksuota nenustatytų matmenų miniatiūrinio puodelio vieta. Galvos srityje gulėjo žalvarinė 16x15 cm skersmens dėželinė antkaklė, kurios šonai apvynioti viela ir apsukti žiedelių grupėmis, o abi dėželės puoštos mėlyno stiklo akutėmis. Antkaklė skirtina II grupei. Greta jos aptiktas vėrinukas iš dviejų skirtingų karolių: vienas iš jų mėlyno stiklo, suspausto ritinio formos, kitas – žemo dvigubo nupjauto kūgio gintaro karolis. Abu panašaus dydžio – 9,9 ir 9,9x9,6 mm skersmens bei 4,5 mm aukščio. Tuoj pat už antkaklės ir suirusių dantų vainikų aversu į kapo dugną gulėjo žalvarinis Romos imperijos sestercijus, kaldintas Marko Aurelijaus (161–180) (E. Remeco konsultacija). Krūtinės srityje rasti du II grupei būdingi apskriti smeigtukai su tutuliais, kurių paviršių puošė mėlyno stiklo akutės. Smeigtukų adatos geležinės. Prie smeigtukų kilpelių buvo prikabintas vėrinys iš penkių nedidelių dvigubo nupjauto kūgio formos gintaro karoliukų (0,09–0,27 g). Mirusiosios rankas turėjo puošti dvi įvijinės žalvarinės apyrankės pusiau apskrito skerspjūvio lankeliu. Abi jos būdingos I grupei, skiriamos prie klaipėdietiškų. Vienos iš jų, devy-

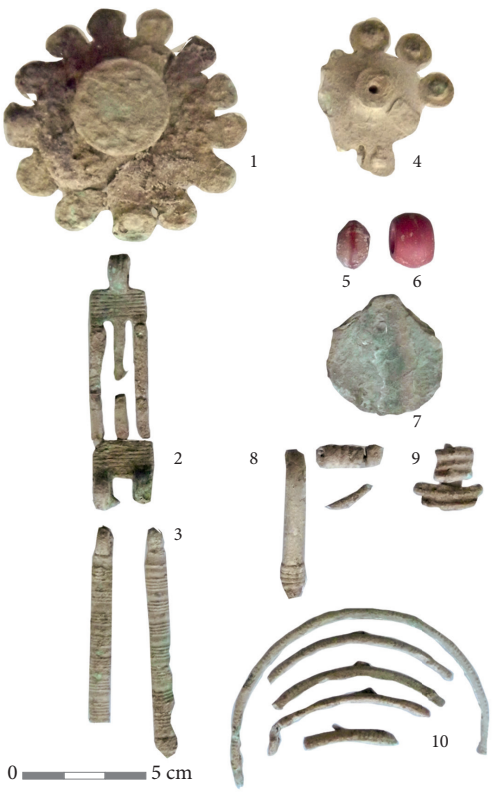

4 pav. Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinynas, kapo 111 inventorius: 1 – žalvarinė segė rozetine galvute; 2 – žalvarinis kabutis nuo rozetinės segės (?); 3 – žalvarinis branktelis (-iai?); 4 – žalvarinis smeigtukas rozetine galvute; 5 – gintarinis karoliukas; 6 – emalio karolis; 7 – žalvarinis Romos imperijos sestercijus; 8 – žalvarinės segės lenkta kojele fragmentai; 9 – žalvarinio įvijinio žiedo fragmentas; 10 – žalvarinės įvijinės apyrankės fragmentas. D. Butkaus nuotr.

Fig. 4. Inventory from Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery, burial 111: 1 – a bronze brooch with a rosette head; 2 – a bronze pendant from a rosette brooch (?); 3 – a bronze concave end scraper(s?); 4 – a bronze pin with a rosette head; 5 – a small amber bead; 6 – an enamel bead; 7 – a bronze Roman Empire sestertius; 8 – fragments of a bronze brooch with a bent foot; 9 – fragments of a bronze coil ring; 10 – fragments of a bronze coil bracelet

nių įvijų, galai užbaigti „parketiniu“ raštu. Prie pastarosios apyrankės smeigtuko pusėje gulėjo žalvarinio įvijinio žiedo trikampio skerspjūvio juostele liekanos, kas patvirtina, kad mirusiosios rankos buvusios sulenktos. Mirusiosios dešinėje, juosmens srityje, aptiktas 12 cm ilgio geležinis peiliukas, įkote į kojūgalį, ašmenimis į kapo išorę. Aptartas inventorius būdingas šio krašto moterų kapams ir datuojamas II a. pabaiga – III a. pradžia. Datavimą patvirtina kape rastas Romos imperijos sestercijus.

Antrasis moters *kapas 111* ištirtas ***perkasoje 3***. Nors jis labai suardytas, savo vietose vis dėlto išliko dalis įkapių (4 pav.), buvusių mirusiosios krūtinės srityje. Iš įkapių reikėtų išskirti du žalvarinius apskritus rozetinius papuošalus: segę su tutuliu ir smeigtuką, kurio vieną iš rozečių bandyta taisyti (ar tvirtinti?) žalvarine juostele. Dirbinys gerokai aplūžęs, išjudintas iš savo vietos. Po rozetine sege rastas kiauraraštis ištęstos trapecijos formos kabutis (aukštis – 6,2 cm, plotis – 1,5x1,41 cm) (4:2 pav.). Panašių kabučių pora, prikabinta prie žiedinių smeigtukų, aptikta Žvilių kapinyno moters kape 24, jie skirtini III a. (Vaitkunskienė L., Žvilių kapinynas, *LA*, t. 17, V., 1999, p. 173, pav. 189). Likusias išblaškytas įkapes sudarė du karoliai (gintaro ir raudono emalio) bei žalvarinių dirbinių liekanos: lankinės lenkta kojele segės fragmentai, I grupei

0 2 cm

5 pav. Romos imperijos dvigubas sestercijus. Postumas (258–259 m.). D. Butkaus nuotr.

Fig. 5. A Roman Imperial double sestertius. Postumus (258–259)

būdingos įvijinės apyrankės bei įvijinio žiedo dalys. Iš papildomų įkapių reikėtų paminėti sunykusį Romos imperijos sestercijų. Datavimą patikslina priešingoje perkasos 3 pusėje aptiktas žalvarinis dvigubas Romos imperijos sestercijus (av.: IMP C M CASS LAT POSTVMVS P F AVG, rv.: VICTORIA AVG / SC), kaldintas imperatoriaus Postumo (258–268) (5 pav.) (E. Remeco konsultacija). Tai antra imperatoriui Postumui priskirta moneta. Pirmoji aptikta 2001 m. Lazdininkų kapinyne archeologinių tyrimų metu, bet neidentifikuota dėl blogesnės būklės.

Bendrai 2015 m. kapinyno Š dalyje surinkti 174 paviršiniai archeologiniai radiniai. Tai įvairios sudėties kompleksas, datuojamas II–III a. Jis gana gerai atspindi ne tik šios kapinyno dalies chronologinius rėmus, bet ir numanomą sunaikintų ar apardytų kapų skaičių bei dirbinių įvairovę. Be jokių abejonių, prie to daugiausia prisidėjo ardomieji žemės darbai, kurie savo apogėjų pasiekė 1973–1974 m. Tuo metu būsimos galvijų fermos poreikiams priskirtos žemės pritaikytos ganykloms – atlikti šios archeologinio paminklo dalies, tada dar neišaiškintos, ir aplinkinių žemės naudmenų melioracijos darbai (1 pav.). 2015 m. pirmą kartą Lazdininkų, Kalnalaukio kapinyno teritorijos Š dalyje archeologinių tyrimų metu pavyko išsiaiškinti dar nesunaikinto archeologijos paveldo dalelę.

Toks pat likimas ištiko ir kapinyno teritorijos R dalies pakraštį. 2015 m. vizualiai ir metalo ieškikliu žvalgyta ariama kapinyno teritorijos dalis, įtraukta į NKVR 2004–2014 m. Surinkta preliminariai VI–XI a. atspindinti medžiaga (147 radiniai), kurios dalis yra unikali, nors išlikusi fragmentiškai. Tiesa, svarbu pastebėti, kad dėl gerokai pažengusio oksidacijos proceso radiniai yra gerokai apnykę ar net visai sunykę. Dalis jų išliks tik piešiniuose ir radinių aprašuose.

Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery

In 2015, KM excavated 42 m^2: three trenches and a 1 m^2 test pit in the N part of Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery (Kretinga District) (Fig. 1). Three inhumations, one of which was partially disturbed, were discovered: one male burial (second half of the 2nd century) with three fire strikers (Fig. 2) and two female burials (late 2nd–early 3rd century) (Figs. 3, 4). In addition, artefacts from 2nd–3rd-century inhumations disturbed during earlier melioration work were collected (Fig. 5). The remains of clay daub characteristic of a charcoal kiln were also recorded in the test pit. Surface finds (second half of the 7th–11th centuries) were collected in the E part of the cemetery.

Vytautas Juškaitis

Kazikėnų kapinynas

Kazikėnų kapinynas (Jurbarko r.) pradėtas tyrinėti 2013 m. Kad šioje vietoje gali būti kapinynas, sužinota iš Jurbarko gyventojo Stasio Vanago. Maždaug prieš 4 metus, dirbdamas Kazikėnų miške, pasieniečių bokšto statybos metu kasdamas žvyrą jis aptiko įvijinę apyrankę. Gavus šią informaciją, 2013 m. buvo ištirta 5x2 m dydžio perkasa. Aptikta atsitiktinių radinių (Romos imperijos moneta ir įmovinis kirvis), kurie liudijo, kad čia buvo kapinynas. Taip pat aptikta titnaginių radinių: mezolitinis titnaginis (lancetinis) strėlės antgalis ir mezolito laikų skaldytinio fragmentas. Apie 5 m į PR nuo perkasos, ant lauko keliuko, žemės paviršiuje, aptikta Romos imperijos moneta – Faustinos II (161–175 m.) sestercijus (*ATL 2013 metais*, V., 2014, p. 152–153). 2014 m. tyrimai pratęsti, jų metu ištirtos trys 5x2 m dydžio perkasos. Iš viso tyrinėtas 33,1 m^2 plotas. Perkasoje 2 rastas 15–30 cm storio pilkos žemės sluoksnis su mezolitu–ankstyvuoju geležies amžiumi datuojamais radiniais. Iš viso aptikti 175 titnaginiai radiniai. 2014 m. tyrimų metu rasti 6 griautiniai kapai, datuotini II–VI a., ir duobė su lipdyta keramika (*ATL 2014 metais*, V., 2015, p. 144–148).

2015 m. archeologiniai tyrinėjimai pratęsti Kazikėnų kapinyno aplinkoje (1 pav.). Archeologinių žvalgomųjų tyrimų metu ieškota gyvenvietės į Š ir ŠR nuo kapinyno. Ši vieta pasirinkta todėl, kad ji yra tarp melioruojant ištiesinto upelio iš R pusės ir pelkės, kuri anksčiau galėjo būti ežeriukas, iš V pusės. Iš pradžių planuota ištirti du 2x2 m dydžio šurfus spėjamoje gyvenvietės vietoje į Š nuo kapinyno. Tačiau ištyrus

1 pav. Situacijos planas: 1 – 2015 m. ištirti šurfai; 2 – melioruotas upelis; 3 – pelkė; 4 – 2013–2014 m. tirtų perkasų vietos; 5 – Kazikėnų kapinyno teritorija, siūlyta 2014 m. įtraukti į NKVR; 6 – remiantis 2015 m. tyrimų duomenimis, papildomai įtraukti siūloma kapinyno teritorija; 7 – lauko keliukas. V. Juškaičio brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – the 2015 test pits; 2 – the stream with a modified channel; 3 – the bog; 4 – the 2013–2014 trench sites; 5 – the Kazikėnai Cemetery territory proposed in 2014 for inclusion in the NKVR; 6 – additional territory proposed for inclusion based on the 2015 investigation data; 7 – the field road